

วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ

รากฐานที่ทัดเทียม : ดนตรีไทยศึกษา

Based on universal values: Equity in Thai Music Education

จันทนา คชประเสริฐ^{ก1}

Jantana Khochprasert^a

^กคณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

^aFaculty of Music and Performing Arts

บทคัดย่อ

การสร้างความเข้าใจและความเคารพในแนวคิดเรื่อง “การศึกษาที่ครอบคลุม” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลตามความถนัดและความจำเป็นบนแนวทางที่หลากหลาย ความเหลื่อมล้ำของรายได้ประชากรในกลุ่มคนรวยและกลุ่มคนยากจน ของไทยมีช่องว่างมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งระบบข้อมูล และสารสนเทศด้านการศึกษาของประชากรรายบุคคลยังไม่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ทำให้รัฐ ไม่สามารถจัดสรรโอกาสและให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการจำเป็นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน สมัยรัชกาลที่ 7 – 10 ของกรุงรัตนโกสินทร์ การเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีทั้งพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพาร และสามัญชน มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อประชาชนที่เป็นระบบและเท่าเทียม ครูสอนดนตรีที่มีศักยภาพที่ดี มีความสามารถในการออกแบบรูปแบบการสอน มีความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้มันได้ใจว่านักเรียนที่ด้อยโอกาสทั้งหลาย สามารถได้รับการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้

คำสำคัญ: ดนตรีไทยศึกษา; ความทัดเทียม; ระบบการเรียนการสอน; ค่านิยมสากล

Abstract

Understanding and respecting the concept of “Comprehensive education” focuses on personal development according to their aptitudes and needs in various ways. Income inequality among the rich and poor Thailand has much more gaps. The socio-economic status factors result in disparities in educational opportunities. Also, the information system and information on the education of

¹Corresponding author, E-mail address: jantanakh@go.buu.ac.th

individual populations are not complete and up-to-date, causing the state to be unable to allocate opportunities and provide educational services to the people thoroughly. Inaccessible, the target group has a comprehensive and complete need. In King Rama 7-10 of the Rattanakosin era, the school system teachers and learners are both kings; the royal family, civil servants, and familiar people have organized teaching and learning for the people systematically and equally. Music teachers with the reasonable potential ability to design teaching styles every effort has been made to ensure that all disadvantaged students can get involved in teaching.

Keywords: Thai Music Education; Equity; Instructional Systems; Universal Values

บทนำ

ตามหลักของ UNESCO 2020 :: Inclusion and Education: All Means all ; “ความครอบคลุมและการศึกษา: ทั้งหมดหมายถึงทุกคน” (Inclusion and Education: All Means all) มีสาระสำคัญในการเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับผู้ที่ถูกกีดกันจากการศึกษา และสร้างความเข้าใจและความเคารพในแนวคิดเรื่อง “การศึกษาที่ครอบคลุม” ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคลตามความถนัดและความจำเป็นบนแนวทางที่หลากหลาย

Universal Values : CE Programs typically teach adolescents และ IN Defense of Universal value (KINNIER et al., 2000) ค่านิยมสากลมักมีคำถามและการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ค่านิยมที่ปรากฏอยู่นี้เกิดมาสม่ำเสมอตลอดโดยผ่านทางประวัติศาสตร์และจากในหลายศาสนาหลักๆ และเหล่าฆราวาสทั้งหลายนั้นไม่สามารถถูกมองข้ามได้ว่าเป็นเพียงมุมมองหนึ่งเท่านั้น เห็นได้ว่าผู้ศึกษาและประกอบอาชีพด้านดนตรีไทยพบน้อยมากในชาวมุสลิมเพราะเป็นหลักการทางศาสนาอิสลามในประเทศไทย โดยคนมุสลิมนั้นปฏิบัติตามบทศาสนบัญญัติ และขนบธรรมเนียมประเพณีอย่าง (คอลิด มิคำ, สัมภาษณ์, 2564) อาจารย์ไชยวุฒิ โกศล อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีไทย ที่ราชภัฏสงขลา กล่าวว่า ตั้งแต่สอนมาเป็นเวลา 18 ปี มีนิสิตเพียง 2 คนเท่านั้นที่นับถือศาสนาอิสลาม (ไชยวุฒิ โกศล, สัมภาษณ์, 2564) แต่ก็ยังพบศิลปินดนตรีป๊อปที่นับถือศาสนาอิสลาม ประสบความสำเร็จมากที่สุดในปี พ.ศ. 2560 คือวงลาบานูน มีแฟนคลับเป็นวัยรุ่นมุสลิมเป็นจำนวนมาก (ณัฐดนัย มหาศิริธนโรจน์, 2559)

Universal Design for Learning (UDL) เป็นกรอบการทำงานที่แข็งแกร่งและยืดหยุ่นสำหรับการจัดการกับความแปรปรวนของผู้เรียนที่อาจปรับให้เข้ากับความต้องการของทุกผู้เรียนระดับมหาวิทยาลัยและครูสอนทักษะในปัจจุบัน UDL ไม่ได้จัดเตรียมเทคนิคการสอนชุดใหม่ แต่จะจัดระเบียบ สังเคราะห์ และขยายแนวทางปฏิบัติที่มีอยู่มากมายซึ่งครูที่มีประสบการณ์อาจใช้เป็นประจำในห้องเรียน ด้วยวิธีนี้จะแตกต่างจากแนวโน้มการสอนที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีการแก้ไขเทคนิคก่อนหน้านี้ มิฉะนั้น ให้ระบุการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในเนื้อหาหลักสูตร UDL เน้นการสอน การเรียนรู้ และการประเมินหลายวิธี แต่ไม่มีการตั้งสมมติฐาน

ใด ๆ เกี่ยวกับความถูกต้องของแนวทางใดวิธีหนึ่ง ตรรกะที่เป็นวิธีการอื่นที่ร่วมกันระบุรูปแบบที่คาดการณ์ได้ของความแปรปรวนของผู้เรียน ซึ่งรวมถึงความบกพร่องทางสติปัญญาและความบกพร่องทางประสาทสัมผัส

หลักการ UDL มีรากฐานมาจากศาสตร์ทางด้านสถาปัตยกรรมและประสาทวิทยาศาสตร์ เกี่ยวกับการรับรู้ (cognitive neuroscience) ในวงการการศึกษาพิเศษได้มีแนวคิด UDL มาใช้โดยเป็น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีความต้องการหลากหลาย โดยมีหลักการว่า UDL นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน และมีความต้องการที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งการนำ UDL ไปใช้ในการศึกษาพิเศษก็เพื่อสร้างสรรค์ สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนในแต่ละคน และส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองได้เต็มที่ตามศักยภาพ (Eagleton, 2008) UDL เป็นสื่อการสอน และวิธีการสอนที่พร้อมใช้สำหรับครูผู้สอนที่สามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้เลย

จากปัญหาของเศรษฐกิจในปัจจุบัน คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) จัดตั้งโครงการประสานงานการวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG Move) ดร. ไกรยส ภัทราวาท รองผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กล่าวรายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก (Global Education Monitoring Report) ประจำปี 2563 โดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ว่า

ในการกิจการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เราไม่สามารถขาดหน่วยงานใดไปได้ ด้วยปัญหาที่มีมิติหลากหลาย โดยจากสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเทศไทยมีนักเรียนยากจนราว 2,000,000 คน ซึ่งคิดเป็นเกือบ 30% ของนักเรียนทั้งหมด มีตัวเลขของเด็กที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาภาคบังคับกว่า 400,000 คน มีเด็กเยาวชนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษาอีกประมาณ 60% นอกจากนี้ สถานการณ์ COVID-19 ยังทำให้ตัวเลขเด็กนักเรียนยากจนเพิ่มขึ้นอีกกว่า 300,000 คน งานของ กสศ. คือหน้าที่ในการดูแลเด็กยากจนทั้งในและนอกระบบการศึกษา เด็กปฐมวัย และแรงงานด้อยโอกาส (Global Education Monitoring Report Team, 2020)

คำว่า “การศึกษาที่เท่าเทียม/เสมอภาค” (Equitable Education) ต้องเริ่มจากความเข้าใจหลักการเบื้องต้นของคำนี้ ตามปฏิญญาการศึกษาอินซอน 2030 (Education 2030 Incheon Declaration and Framework for Action for the implementation of Sustainable Development Goal 4) ซึ่งเป็นเครื่องมือกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา มองว่าการศึกษาเป็นเรื่อง สิทธิมนุษยชนพื้นฐาน ศักดิ์ศรีของมนุษย์ ความยุติธรรมทางสังคม ความครอบคลุม/ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภาษา เพศ และชาติพันธุ์ ตลอดจนสินค้าและบริการเพื่อสาธารณประโยชน์

“ค่าใช้จ่าย” ของการศึกษามักเป็นอุปสรรคของการเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม “แถลงการณ์ซาลามันกา” พูดถึงการศึกษาที่ครอบคลุมเอาไว้ว่าเป็นสิทธิในการได้รับการศึกษาจะต้องเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กทุกคนที่

จะได้รับ เพราะเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ รวมถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละคน ดังนั้น การจัดการศึกษาจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายของเด็กแต่ละคน ทั้งความเท่าเทียมและความครอบคลุมทางการศึกษาได้เป็นปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากฐานรากเพื่อ “การศึกษาที่ยั่งยืน”

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development (ESD) คือการเรียนรู้เพื่อเสริมพลังผู้เรียนให้สามารถตัดสินใจอย่างมีข้อมูลและมีการกระทำที่มีความรับผิดชอบต่อความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ และความเป็นธรรมทางสังคม เพื่อมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การศึกษาเพื่อการพัฒนา เป็นการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต (life long learning) วิธีการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ : การออกแบบการเรียนการสอนในรูปแบบที่มีการปฏิสัมพันธ์ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงค้นคว้า การเรียนรู้ที่เน้นการลงมือทำ และการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เสริมพลังผู้เรียนทุกช่วงวัยที่ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบการศึกษาใด ให้สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมที่ตนอยู่ได้

ในปี พ.ศ. 2556 อัจฉริย์ได้ทำการวิจัยเรื่องความเท่าเทียมทางการศึกษารากฐานการพัฒนาการศึกษาไทยสู่สากล จากการวิจัยของอัจฉริย์ พบว่าสถาบันอุดมศึกษาในเมืองใหญ่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นสัดส่วนสูง ขณะที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษายังต่ำกว่าที่ได้ลงทุนไป การจัดการศึกษาเป็นระบบราชการเพื่อประโยชน์ของข้าราชการมากกว่าเพื่อประชาชนและสังคมส่วนรวม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระบบใบประกอบวิชาชีพครูนั้นไม่มีการจำแนกประเภทของใบประกอบวิชาชีพครูตามระดับการศึกษาที่สอน การให้เปล่าในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ไม่ได้ครอบคลุมถึงอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในเชิงคุณภาพของการศึกษา ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ต่างกัน (อัจฉริย์ ทิพนธธรณินทร์ และสมบุญณ์ ศิริสรวิทย์, 2556)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ในยุทธศาสตร์ การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษาตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายใต้ระบบการแข่งขันที่เสรี และไร้พรมแดน ได้สร้างความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นในสังคม จากรายงานการวิจัยของสถาบันอนาคต ไทยศึกษา (2557) พบว่า ความเหลื่อมล้ำของรายได้ประชากรในกลุ่มคนรวยและกลุ่มคนยากจน ของไทยมีช่องว่างมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษา อีกทั้งระบบข้อมูล และสารสนเทศด้านการศึกษาของประชากรรายบุคคลยังไม่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ทำให้รัฐ ไม่สามารถจัดสรรโอกาสและให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการจำเป็นได้อย่างครอบคลุมและครบถ้วน ประกอบกับความแตกต่าง ทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ยิ่งก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ ในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน และนำไปสู่การสร้าง ความ

เหลื่อมล้ำในโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษามากยิ่งขึ้น สะท้อนให้เห็นได้จากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในแต่ละช่วงชั้นที่มีความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษา ขนาด ที่ตั้งของสถานศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ เช่น เด็กมีพัฒนาการที่ไม่สมวัย อัตรา การออกกลางคันของผู้เรียน ปัญหายาเสพติด และการใช้ความรุนแรง เป็นต้น (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

การลดความแตกต่างด้านคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา การส่งเสริม การมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วน การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อ การศึกษา รวมทั้งการมีระบบข้อมูลและสารสนเทศที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน สามารถบูรณาการเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ครอบคลุม ด้านสาธารณสุข สังคม ภูมิสารสนเทศ และการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาที่มี คุณภาพและครอบคลุม ทั้งถึง คนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถดูแลและพัฒนาศักยภาพ คนทุกคนอย่างรอบด้าน กระจายโอกาสและความเสมอภาคในการรับบริการการศึกษาและเรียนรู้ ที่มีคุณภาพตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดรูปแบบ เวลา และสถานที่ อันจะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา และการพัฒนาคนให้มีทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะตามกรอบทิศทางและ เป้าหมายการพัฒนาประเทศ

การเรียนการสอนดนตรีไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ดนตรีไทยเป็นมรดกของชาติไทยที่สืบทอดจากครูบาอาจารย์ในสมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบันผ่านการบอกต่อแบบมุขปาฐะหรือแบบปากต่อปากเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ จึงไม่สามารถพบปรากฏการณ์บันทึกหลักฐานใดๆ เกี่ยวกับการศึกษาดนตรีเท่าที่ควร การสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีแบบมุขปาฐะนั้นเป็นวิธีของการถ่ายทอดดนตรีชาติพันธุ์อีกด้วย (อดิวัชร พนาพงศ์ไพศาล, 2561) ต้องพึงพาทักษะการตีความของหลักฐานต่างๆ เช่นจิตรกรรมฝาผนัง ศิลปจารึกตั้งแต่นั้นมา ดนตรีไทยไม่มีบันทึกเป็นอักษรจนถึงยุครัตนโกสินทร์ ต้องอาศัยภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ จนกระทั่งก่อตั้งโรงเรียนพรานหลวงครุมนตรี ตรีมาท ได้ริเริ่มการรวบรวมเอกสาร เรื่องราว ตำนานเกี่ยวกับดนตรีในประเทศไทย จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาดนตรีอย่างแท้จริง ดังนั้นการศึกษาดนตรีในแต่ละยุคจึงขึ้นอยู่กับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของยุคนั้น ไม่ว่าจะเป็น สภาพสังคมในแง่ของการศึกษา เทคโนโลยี เศรษฐกิจการค้า การได้มาซึ่งวัฒนธรรม

ดนตรีไทยมีการสืบทอดในกลุ่มผู้ปฏิบัติดนตรีสามกลุ่ม คือ กลุ่มนักดนตรีชาวบ้าน ชาววัด และชาววัง ในแต่ละกลุ่มต่างก็มีครู มีวิธีการสอน มีการจัดระบบการเรียน การฝึกหัดของตนเอง แม้จะมีความแตกต่างของรายละเอียดในการเรียนและการฝึกสอนในแต่ละสำนัก หรือมีอีกคำเรียกว่า “ทาง” เช่น ทางครู หมายถึงวิธีการบรรเลงเฉพาะของเครื่องดนตรี ไม่ว่าจะเป็นทางเดียวหรือทางหมู่ เกิดจากการคิดประดิษฐ์ขึ้นโดยครู ก. หรือครู ข. เป็นต้น (วรรณวลี คำพันธ์ & พชร สุวรรณภาชนี, 2562) ดนตรีไทยสอนด้วยระบบมุขปาฐะ ในสถาบันหลักของสังคมไทยแต่ในสมัยโบราณมีสามสถาบันคือ บ้าน วัด และวัง โดยเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1800 - 1981) เป็นยุคที่มีข้อมูลด้านอื่นๆ ทางเครื่องดนตรีเท่านั้น ไม่พบหลักฐานเรื่องหลักสูตร ผู้สอนและ

ผู้เรียนเป็นพราหมณ์ หลักสูตรกำหนดโดยผู้สอน มาในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงธนบุรี ผู้สอนคือชาวบ้าน ข้าราชการบริวาร พราหมณ์ และขุนนาง ผู้เรียนคือชาวบ้าน ข้าราชการบริวาร การศึกษาในบ้าน วัด และวัง การสอนในบ้าน หรือวัดในการใช้วิธีการสอนแบบประจำกับครอบครัวของผู้ที่เรียน การเรียนในวังอยู่ในพื้นที่พระราชฐานสำหรับผู้ที่เป็นผู้สอนนั้นรับราชการโดยเดินทางไปกลับเพราะต้องกลับมาสอนให้ที่บ้านหรือที่วัดด้วย

กลุ่มผู้สอนและผู้เรียนสามารถแบ่งออกตามยุคและสมัยคือ ยุครัตนโกสินทร์ สมัยรัชกาลที่ 1 – 3 กลุ่มผู้สอนมีทั้ง สามัญชน ข้าราชการบริวาร และขุนนางคนตรี กลุ่มผู้เรียนเป็น พระมหากษัตริย์ ข้าราชการบริวารและชาวบ้าน สมัยรัชกาลที่ 4 – 6 ผู้สอนเป็นพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ สามัญชนมีความรู้ที่ได้รับสถาปนายศ ศักดินาให้กับครอบครัว ผู้เรียนก็ประกอบไปด้วย พระมหากษัตริย์ ราชวงศ์ ขุนนาง เจ้านายชั้นสูง ข้าราชการบริวาร เป็นยุคเฟื่องฟูของวงการดนตรีตามวังต่างๆ จำนวนมาก ทำให้เกิดสภาวะต่างๆ ในหลักสูตรขึ้น เช่น บทเพลงเถา เพลงประกอบการแสดง เพลงประยุกต์ มีระเบียบวิธีการบรรเลงดนตรี มีการจัดพิธีไหว้ครู

จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 – 10 ของกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นยุคที่มีการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีทั้งพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริวาร และสามัญชน มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อประชาชนที่เป็นระบบและเท่าเทียม (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561) มีการกำหนดหลักสูตรและเป็นระเบียบมากขึ้น สำหรับการเรียนการสอนที่บ้าน ในวัดและวัง มีน้อยลง เหลือเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น แต่ยังคงบ้างที่นำแนวคิดของการถ่ายทอดของระบบบ้านคนตรีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

ในปี พ.ศ. 2538 มีประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยครั้งที่ 1 จากทบวงมหาวิทยาลัย โดยได้เสนอให้คณะกรรมการพิจารณาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 ให้มีความครอบคลุมการจัดการศึกษาด้านดนตรีไทยตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา จนถึงปี พ.ศ. 2551 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในขณะนั้น (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เมื่อปี พ.ศ.2562) ได้มีการปรับปรุงเกณฑ์ครั้งที่ 2 โดยดำเนินการในกำกับมาตรฐานของคณะกรรมการ ที่กรมศิลปากรแต่งตั้งขึ้นพิจารณาให้ความเห็นและรับรองความเป็นมาตรฐานเฉพาะกรณีการใช้เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย เพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาและเทียบประสิทธิภาพของบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นเอกภาพได้หลักการ แนวคิด และโครงสร้าง (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาและกรมศิลปากร., 2553)

มีการปรับให้สาระและลำดับชั้นของเกณฑ์มีความชัดเจนและลดความซ้ำซ้อน รวมทั้งแยกกรณีวิชาการที่ยังต้องการความสมบูรณ์ด้วยการกลั่นกรองด้วยเกณฑ์วิชาการดนตรีไทยเพิ่มเติมกับทั้งเสริมองค์ความรู้ที่จำเป็นของวิชาชีพให้มีความครบครันต่อการใช้ประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพ ปรับพัฒนาการวิชาชีพให้ก้าวหน้าและยั่งยืนได้โดยไม่เสียรูปของความเป็นวัฒนธรรมไทย

หลักสูตรดนตรีหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (ยุพธนา ฉัพพรรณรัตน์, 2562) เกิดขึ้นจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แบ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่ม โดยวิชาดนตรีถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาระการ

เรียนรู้ศิลปะ ร่วมกับทัศนศิลป์ และนาฏศิลป์ กำหนดให้เป็นวิชาบังคับ มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาดนตรียังคงเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประเด็นสำคัญ คือ มีการกำหนด “ตัวชี้วัด” เพื่อให้การจัดการเรียน การสอนเป็นไปอย่างมีทิศทาง

ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มีการกำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) สาระดนตรีเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า มีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองอันเป็น พื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี การแสดงออก ทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ การวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี การถ่ายทอดความรู้สึก ทางดนตรี อย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล ร้องเพลง และเล่นดนตรีในรูปแบบต่างๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงดนตรี แสดงความรู้สึกที่มีต่อดนตรีในเชิง สุนทรียะ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับประเพณีวัฒนธรรมและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์

จากกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย โดยเฉพาะการเรียนการสอนดนตรีไทยมีประวัติมาอย่างยาวนาน จนปัจจุบันมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ออกโดยภาครัฐที่ได้รับการกำหนดจากสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาและกรมศิลปากร และผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรีแล้ว แต่ก็ยังคงพบปัญหาของความเหลื่อมล้ำและความไม่ทัดเทียมจากการจัดการเรียนการสอน ด้วยปัญหาเศรษฐกิจ การจัดสัดส่วนของการสนับสนุนจากภาครัฐที่ไม่ครอบคลุมสถานศึกษาทั้งประเทศทำให้ยังคงเป็นรูปแบบที่มองเห็นถึงโอกาสและพัฒนาการในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในประเทศไทย

วิธีจัดการความเหลื่อมล้ำทางดนตรีของครูดนตรีกับมุมมองของความทัดเทียมทางดนตรีไทย

ความเชื่อที่ว่าการศึกษาที่รัฐเป็นผู้ดูแล อาจดูแล้วเป็นการปรับสมดุลขนาดใหญ่ งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าระบบโรงเรียนที่สามารถพบได้ก็มักมีความเหลื่อมล้ำที่ลำดับได้ตามลักษณะทางเศรษฐกิจ (Akhtar, 2012), (Ewijk & Sleegersb, 2010) การคัดแยกนักเรียนตามรายได้ของผู้ปกครอง ระดับการศึกษา และสถานภาพทางอาชีพ ถึงแม้จะมีแผนการศึกษาของชาติ ที่เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาในทุกสังคม มีความพยายามละทิ้งสิทธิพิเศษของการศึกษาแบบเสรี ความรู้สึกในสมมติฐานที่ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเพียงภาพสะท้อนของความขยันหมั่นเพียรและความตั้งใจของนักเรียน เพราะการเรียนและความขยันเป็นสิ่ง

สำคัญและเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่าง แต่ความเป็นจริงของระบบของการแข่งขันนั้นคือผู้ที่มีโอกาสได้เริ่มก่อน และมีโอกาสมากกว่ามักจะเป็นผู้ชนะ

สิ่งที่มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีความยากจนนั้น คือมีแต่การที่รับรู้เรื่องเกี่ยวกับการเสียเปรียบเป็นส่วนใหญ่ (Högberg, 2019) คนจนไม่สนใจเรื่องการศึกษา มักเลือกทางที่ผิด ขาดจรรยาบรรณอย่างเข้มแข็งในการทำงานที่มั่นคง และอื่นๆ แบบแผนเหล่านี้ทำให้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนของรัฐที่ไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ผู้ที่มีฐานะกว่ามักจะได้รับโอกาสที่ดี ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าตื่นเต้นและน่าสนใจ เป็นสภาพแวดล้อมที่หล่อเลี้ยงให้เกิดการเรียนรู้ที่องงาม ในขณะที่นักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับการสอนที่ไม่มีสิ่งจูงใจที่ดี หลักสูตรที่จำกัด และการจัดการแบบไร้ทางเลือก

ในการศึกษาดนตรี ยังคงมีการปลูกฝังลำดับชั้นของดนตรีเช่นดนตรีคลาสสิกมักได้อยู่ลำดับสูงสุดของดนตรีประเภทอื่น ๆ พบว่าครอบครัวที่ความเป็นอยู่อย่างยากจนจะนิยมชมชอบในดนตรีคลาสสิก วิธีการจัดการเรียนการสอนที่มีการวางมาตรฐานและบรรทัดฐานไว้ เป็นการจัดลำดับนักเรียนตามชนชั้นทางสังคม โรงเรียนและนักเรียนที่ร่ำรวยอาศัยความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคม มักจะเลือกการจัดการเรียนการสอนในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า (Bates, 2012) ครูสอนดนตรีที่มีศักยภาพที่ดี มีความสามารถในการออกแบบรูปแบบการสอน มีความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้มันได้ใจว่านักเรียนที่ด้อยโอกาสทั้งหลาย สามารถได้รับการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้ เช่น การยกเว้นค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการเรียนดนตรี และนั่นเป็นการเริ่มต้นที่ดี หวังว่าคำแนะนำในบทความนี้จะช่วยให้ครูผู้สอนดนตรีที่จัดการสอนดนตรีในโรงเรียน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้และเท่าเทียมกันมากขึ้น

ดังนั้น ภาพของเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับการศึกษาดนตรีไทยมีน้อยตามระดับของฐานะทางสังคม บ่งบอกได้ว่านักดนตรีที่มีระดับความเป็นอยู่ในระดับชนชั้นกลางมีบทบาทในสังคมดนตรีไทยมากกว่า จากงานวิจัยหลายๆ ชิ้นพบว่า มีผู้หญิงมีสถานะเป็นตัวแทนของกลุ่มสตรีและนักดนตรีที่ด้อยโอกาสจากชนกลุ่มน้อยชาติพันธุ์ เป็นหัวหน้าวงดนตรีไทยน้อยมาก (พรรณราย คำโสภา, 2561) เห็นได้ชัดเจนในการที่ไม่สามารถเป็นตัวแทนในอาชีพได้ กรณีสอนก็ถือว่าน้อย ยิ่งตำแหน่งอันทรงเกียรตินั้น ผู้หญิงยังเป็นตัวแทนได้น้อย ในตำแหน่งระดับผู้บริหารจัดการเช่น ผู้ควบคุมวง ผู้กำกับ ผู้กำกับศิลป์ คณะกรรมการที่สำคัญมีสมาชิกเป็นผู้หญิงหรือชาติพันธุ์จำนวนน้อย สำหรับนักดนตรีหญิง ถูกการทำตลาดในการสื่อสารทางเพศเป็นเรื่องปกติ

แม้กระทั่งวงดนตรีไทยร่วมสมัยในปัจจุบัน สมาชิกในวงของแต่ละวงมองเห็นจำนวนของเพศของแต่ละวงอย่างชัดเจน จากงานวิจัยของอานันท์ นาคคง (อานันท์ นาคคง, 2556) พบว่าวงดนตรีไทยร่วมสมัยนักดนตรีไทยเพศหญิงน้อยมาก และยังพบประเด็นของการสร้างหลักสูตรทางด้านดนตรีไทยร่วมสมัยที่ขาดการสนับสนุน ยังคงมีการถกเถียงในการยอมรับของวัฒนธรรมดนตรีไทย เพื่อให้เกิดความชัดเจนในพื้นที่ของการศึกษาของไทย จากอดีตดนตรีไทยมีการสืบทอดจากสำนักดนตรีหลายสำนักและได้นำเข้าสู่กระบวนการศึกษาแผนใหม่ที่ถูกกำหนดเกณฑ์โดยสำนักมาตรฐานการศึกษาและกรมศิลปากร ทำให้ความรู้ของบางบ้านบางสำนักเลือนหายลดลงไป

อย่างไรก็ตาม การลดความเหลื่อมล้ำในการเรียนการสอนดนตรีไทยประการหนึ่งคือ คุณสมบัติของครูดนตรีไทยควรมีกรณีเมตตสูตร จากการสัมภาษณ์ ดร.มนัส แก้วบุชา ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยและการบริหารจัดการวัฒนธรรม ได้ให้ความเห็นต่อหลักการดนตรีไทยกรณีเมตตสูตรว่า ควรมีความเพียร เป็นผู้อาจหาญ ชื้อตรง เคร่งครัด ว่าง่าย อ่อนโยน และไม่เย่อหยิ่ง ควรเป็นผู้สันโดษ เลี้ยงง่าย มีปัญญารักษาตน ไม่คะนอง ไม่ยึดติดในตระกูลทั้งหลาย ไม่ควรประพฤติกว้างหายใดๆ ที่จะเป็เหตุให้ผู้อื่นตำหนิเอาได้ และเมื่อครูเป็นผู้มีกรณีเมตตสูตรแล้วจะสามารถสร้างการพัฒนาทักษะทางดนตรีให้กับผู้สอนได้อย่างไม่เหลื่อมล้ำ (มนัส แก้วบุชา, สัมภาษณ์, 2564)

ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการพัฒนาทักษะดนตรีไทย

สาเหตุหนึ่งของบริบทความพร้อมของผู้เรียนคือทักษะทางดนตรี หมายถึงความสามารถในทางปฏิบัติดนตรี ซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวโยงทั้งทักษะการเล่นเครื่องดนตรี ทักษะการฟังดนตรี ทักษะการอ่านและ บันทึกโน้ต ทักษะการประพันธ์ดนตรี และทักษะการด้น (Improvisation) ดังนั้น การเรียนดนตรีจึงมีข้อพึงพิจารณาจากมุมมองผู้เรียนดังนี้

ดนตรีกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์

ดนตรีมีส่วนในการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ช่วยให้การประสานงานของระบบต่างๆ ในร่างกาย รวมถึงความสามารถทางการเห็นและการได้ยินดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีส่วนเสริมสร้างสมาธิ ความจำ เซาว์ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่นๆ ได้อีกด้วย เพราะดนตรีนอกจากจะช่วยทำให้เรารู้สึกเพลิดเพลินอารมณ์ผ่อนคลายความเครียดได้แล้วการให้เด็กได้ใกล้ชิดสัมผัสกับดนตรีตั้งแต่เล็กนั้นก็ช่วยพัฒนาศักยภาพของเด็กในหลายๆ ด้าน เช่น คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ ภาษา ศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ทั้งนี้ดนตรีนั้นมีประโยชน์และสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพต่างๆ ด้วยกัน เช่น บุคลิกภาพ อารมณ์ และสติปัญญา

ในด้านการเรียนรู้โดยเฉพาะเด็กแล้ว การนำดนตรีเข้าไปบูรณาการในเนื้อหาวิชาต่างๆ จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ความคิดรวบยอดของเนื้อหาวิชานั้นๆ ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ว่า ดนตรีมีส่วนสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษา คณิตศาสตร์ การได้สัมผัสดนตรีตั้งแต่ยังเด็กส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของเด็กตลอดไป (Palmer & Sims, 1993) อีกทั้งยังสร้างการเรียนรู้ทางสังคมผ่านวัฒนธรรม เพราะดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมสังคม (Mellizo, 2019) ซึ่งงานวิจัยหลายชิ้นต่างยืนยันว่า ดนตรีช่วยในการพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและพัฒนาการทางสังคมของเด็ก (นันธิดา จันทรางศุ, สุรสิทธิ์ ชานกสกุล, และสภารุ่งสายบุญมี, 2563) ดังนั้นการเรียนรู้ดนตรีจึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะเด็กในการส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการของช่วงวัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักดนตรีที่สามารถสร้างและลดความเหลื่อมล้ำ

“สำนัก” หรือ “School” คือสำนักดนตรีที่มีการสืบทอด ส่งผ่านความรู้เรื่องดนตรีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องของบทเพลง บ้านหรือ ชุมชนดนตรี บทบาทหน้าที่ของดนตรียังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิต แต่ละบ้านดนตรี มี “ครู” เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ เป็นหัวหน้าหรือผู้นำคนสำคัญในการผลิตและค้นหาคนดนตรีเพื่อออกไปรับใช้สังคม กระบวนการถ่ายทอดมากมายในบ้านหรือชุมชนเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยง่ายนักสำหรับผู้ที่ต้องการร่ำเรียนดนตรี เช่น แนวคิดเรื่อง “ทาง” ซึ่งแต่ละสำนักแต่ละบ้านดนตรี มี “ทาง” ดนตรีและคุณค่าที่แตกต่างกัน การร่ำเรียนดนตรีในแต่ละบ้านแต่ละสำนัก ผู้เรียนจะได้รับ การคัดเลือกโดยผู้นำของบ้านดนตรีนั้น ๆ ซึ่งวิธีการของแต่ละสำนักก็จะแตกต่างกัน เช่น มีการฝากฝังบุตรหลานเข้ามาอยู่ในบ้านเพื่อรับใช้สมาชิกในบ้านนั้น ๆ ก่อน เมื่อผู้นำ หรือครูเห็น “แวว” หรือ “ความสามารถ” ของผู้เรียน จึงจะถ่ายทอดความรู้ให้ทีละน้อย จนถึงขั้นชำนาญ เป็นต้น

ในขณะที่ปัจจุบันวัฒนธรรมการเรียนรู้ดนตรีไทย ได้ปรับและลดบทบาทลักษณะวัฒนธรรมการเรียนการสอนลงตามสภาพของสังคมยุคใหม่ หากแต่สิ่งที่หลงเหลืออยู่ที่พอจะสะท้อนให้เห็นถึงการแพร่กระจายของเครือข่ายการเรียนรู้ การแพร่กระจายของเครือข่ายความรู้ทางดนตรีไทยครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ด้วยการแพร่กระจายในรูปแบบของการเป็นสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนการสอนสมัยใหม่ที่โอกาสการเข้าถึงลดลงจากอดีตอีกทั้งยังสร้างความเหลื่อมล้ำด้านการเรียนดังที่กล่าวมาแล้วในประเด็นข้างต้น และยังมีการจัดศูนย์การเรียนรู้ดนตรีไทยโดยท้องถิ่นภาคประชาชน สามารถเป็นการสืบทอดความรู้และทักษะการบรรเลงดนตรีไทยของครู มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก (ปราณิสรา อุ่นดี & ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2564)

ดังนั้นการลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มความเท่าเทียมต้องอาศัยครูผู้สอนที่ต้องพิจารณาในเรื่องของ วินัย สมานธิ สติ สมอง วิทยุฒิ ความทัดเทียมของการให้ความเอาใจใส่ การเลือกบทเพลง ทางเพลง กลวิธี กลเม็ด ทักษะ วิทยุที่ทัดเทียม การให้ โอกาส ให้เวที ให้ความอิสระอย่างทัดเทียม การให้เครื่องมือที่ทัดเทียม หุ่่มเทให้กับเด็กอ่อนดุจครูแม่ สำนั่กอย่างพ่อครู ปรับสถาบันทางดนตรีให้ทัดเทียมให้เกิดวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ใช้หลักวิชาดนตรีอย่างครอบคลุมและทัดเทียม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนดนตรีได้มากขึ้น

สรุป

ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในการเรียนดนตรีไทยนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นจากหลักสูตรการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนมาอย่างต่อเนื่องแต่กลับสร้างความเหลื่อมล้ำให้เพิ่มมากขึ้นโดยไม่ตั้งใจ ความซับซ้อนและการนำเข้าสู่สถาบันการศึกษาระดับสูงรวมถึงการสร้างให้เป็นวิชาชีพเฉพาะในชั้นที่ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาล้วนเกิดช่องให้ปัญหาด้านเศรษฐกิจเข้ามาเป็นปัจจัยก้ำกักับการเรียนดนตรีไทยที่เปิดโอกาสให้เพียงชนชั้นกลางและสูงสามารถเข้าถึง ในขณะที่ครูดนตรีไทยก็เป็นอีกปัจจัยที่หนุนเสริมให้เกิดความเหลื่อมล้ำตามระบบการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากความหลากหลายของผู้เรียน จำนวนผู้เรียน รวมไปถึงการเดินทาง

ตามดัชนี (KPI) ของระบบการเรียนการสอน และเมื่อผนวกกับข้อจำกัดของผู้เรียน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมที่กำกวมให้โอกาสการเข้าเรียนดนตรีไทยมีน้อยกว่าผู้เรียนอื่นที่มีอิสระทางต้นทุนการศึกษา เวลา และสภาพร่างกายที่พร้อมกว่า ปัจจัยเหล่านี้สนับสนุนให้ช่องว่างความเหลื่อมล้ำแยกกว้างออกไป

อย่างไรก็ตามการเพิ่มแนวคิดเรื่อง Universal Design for Learning (UDL) ที่เข้ามาช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นไปเพื่อเกิดการตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีความหลากหลายและสามารถลดความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากความแตกต่างของกลุ่มประชากรมากขึ้น อีกทั้งการพัฒนาครูผู้สอนให้เข้าใจความหลากหลายของผู้เรียน ใส่ใจผู้เรียนโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการสอนและการเรียนมากขึ้น รวมถึงการเปิดโอกาสทางการศึกษาโดยลดข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและข้อจำกัดของผู้เรียนด้านอื่นๆ จะเป็นกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำในห้องเรียนให้เกิดขึ้น และเพิ่มโอกาสของนักดนตรีรุ่นเยาว์ให้เข้าถึงการเรียนการสอนมากขึ้น ซึ่งในกรณีนี้ บทบาทของสถาบันการศึกษาจะเป็นกำลังหลักที่จะหนุนเสริมให้เกิดการลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนในฐานะของผู้ให้บริการการศึกษาแก่สังคม

บรรณานุกรม

- Akhtar, Z. (2012). Socio-economic Status Factors Effecting the Students Achievement: A Predictive Study. *Journal of Social Sciences and Education*, 2(1), 281–287.
- Bates, V. C. (2012). Social Class and School Music. *Music Educators Journal*, 98(4), 33–37.
<https://doi.org/doi:10.1177/0027432112442944>
- Eagleton, M. (2008). *Universal design for learning*.
- Ewijk, R. van, & Slegers, P. (2010). The effect of peer socioeconomic status on student achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 5(1), 134–150.
- Global Education Monitoring Report Team. (2020). *Global education monitoring report summary, 2020: Inclusion and education: All means all (tha)*.
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373721_tha
- Högberg, B. (2019). Educational policies and social inequality in well-being among young adults. *British Journal of Sociology of Education*, 40(5), 664–681.
- KINNIER, R. T., Kernes, J. L., & Dautheribes, T. M. (2000). A Short List of Universal Moral Values. *Counseling and Values, Gale Academic OneFile*, 45(1), 4–16.
- Mellizo, J. M. (2019). Demystifying world music education: From guiding principles to meaningful practice. *General Music Today*, 32(2), 18–23. <https://doi.org/10.1177/1048371318805237>

Palmer, M., & Sims, W. L. (1993). *Music in Prekindergarten: Planning and Teaching*. R&L Education.

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2561). *สาระดนตรีศึกษา: แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐดนัย มหาศิรินทร์โรจน์. (2559). *ดนตรีป๊อปของวัยรุ่นมุสลิม กรณีศึกษา: วง ลาบานูน [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นันธิดา จันทรางศุ, สุรสิทธิ์ ชานกสกุล, และสกาวิรุญ สายบุญมี. (2563). ทิศทางการสอนดนตรีโลก: นิยามหลักการ และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 48(1), 142–163.

ปราณิสรา อุ่นดี และศักดิ์ชัย นิรัญทิว. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ดนตรีไทย โดยภาคประชาชนในท้องถิ่นภาคกลาง. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*, 13(1).

แผนการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. พรักหวานกราฟฟิค กรุงเทพฯ.

พรธนาพร คำโสภา. (2561). การคงอยู่ของเพลงพื้นบ้านกันตรึม: เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 331–343.

ยุทธนา จัปพรณรัตน์. (2562). พัฒนาการหลักสูตรและการเรียนการสอนดนตรีไทยศึกษาของประเทศไทย. *วารสารเซนต์จอห์น*, 22(31), 281–301.

วรรณวลี คำพันธ์ และพชร สุวรรณภาชน. (2562). “ทางหุ้ม”: ความหมายและแบบแผนการบรรเลง. *การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ สรรพศาสตร์ สรรพศิลป์*, 426–440.

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาและกรมศิลปากร. (2553). *เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย*. ภาพพิมพ์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ*.

อดิวัชร พนาพงศ์ไพศาล. (2561). ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีกับการสืบทอดและการอนุรักษ์ของ 7 กลุ่ม ชาติพันธุ์ ชุมชนตำบลลาวา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา. *วารสารดนตรีรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต*, 13(2), 89–103.

อัจฉริย์ ทิพนธธรณินทร์ & สมบูรณ์ ศิริสรวิทย์. (2556). ความเท่าเทียมทางการศึกษารากฐานการพัฒนาการศึกษาไทยสู่สากล. *วารสารการเมืองการปกครอง การจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 3(2).

อานันท์ นาคคง. (2556). *การศึกษาวงดนตรีไทยร่วมสมัยและผลงานดนตรีไทยร่วมสมัยในสังคมไทยปัจจุบัน*.

<http://ocac.go.th/wp-content/uploads/2019/04/นายอานันท์-นาคคง.pdf>

สัมภาษณ์

คณิต มิคำ, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2564.

ไชยวุฒิ โกศล, สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2564.

มนัส แก้วบุชา, สัมภาษณ์, 6 กรกฎาคม 2564.